

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen selontekoon kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Selonteossa on kattavasti mietitty aiheeseen liittyviä asioita. Toivomme, että kolmannen sektorin toimijoiden asiantuntijuutta osataan nostaa esille ja tiedonkulkua molemmin puolin helpotetaan. Vuoden kotoutumisaikaa pidämme todella lyhyenä, harvalle maahanmuuttajalle riittämättömänä.

Suomen kielen oppimisen on oltava maahanmuuttajalle velvollisuus. Oma aktiivisuus ja motivaatio ovat ratkaisevia tekijöitä kotoutumisen ja työllistymisen onnistuneeseen toteutumiseen.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Kotoutumisprosessissa on huomioitava, että kotoutumiseen kuluva aika ja resurssit ovat pitkälti kiinni myös siitä, kuinka erilainen maahanmuuttajan taustakulttuuri ja kieli on suhteessa Suomen kulttuuriin ja kieleen. Myös työkulttuurissa ja -laeissa on suuria maakohtaisia eroavaisuuksia. Kotoutumiseen vaikuttaa myös henkilön kotimaassaan hankkima koulutustaso sekä asennoituminen uuteen asuinmaahan ja uusien asioiden oppimiseen.

Kotoutumisen jälkeinen työllistyminen helpottuu vasta muutaman vuoden maassa olon jälkeen, kun on saavutettu riittävä suomen kielen taso. Tosin henkilöt, jotka saavat aktiivisesti tukea tietojensa ja osaamisensa päivittämiseen sekä kielen oppimiseen, pääsevät nopeammin kiinni työelämään ja/tai saavat opiskelupaikan. Palkkatuetuun työhön olisi hyvä päästä aikaisemmin kuin yli kahden vuoden työttömyydellä. Myös suomen kielen opiskelun voisi sallia palkkatuen työn aikana. Se on myös hyvä keino opiskella uuteen ammattiin. Huomio täytyy kiinnittää erityisesti työttömyyden pitkittymisen ennaltaehkäisemiseen.

”Työmarkkinoiden muuttuessa koko ajan, automatisaation ja digitalisaation myötä, vähenee matalan tason osaamista vaativat työtehtävät.” Tähän pyritään vaikuttamaan osaamisen päivittämisellä ja täydennyskoulutuksiin ohjaamisella. Maahanmuuttajien työllistymisen vahvistaminen edellyttää työelämän vastaanottavuuden lisääntymistä myös työnantajasektorin puolelta.

Kotimaassaan korkeakoulutettu maahanmuuttaja haluaisi jatkaa samalla alalla Suomessakin, mutta useimmiten se on mahdotonta tutkintojen erilaisuuden ja erityisesti kielen vuoksi. Pystyäkseen toimimaan esimerkiksi opettajana tai sairaanhoitajana on henkilön kuitenkin suoritettava lisää mm. pedagogisia opintoja sekä osattava suomen kieltä niin hyvin, että pystyy toimimaan ko. ammatissa ja saamaan esim. Valviran hyväksynnän toimia tässä ammatissa. Siksi tähän olisi kiinnitettävä huomiota esim. korkeakoulutettujen maahanmuuttajien tehokkaalla suomen kielen koulutuksella.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

”Voimassa olevan kotoutumislain tavoitteena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.” Tässä kohdassa on kiteytettynä yhdistyksemme ydinajatus. Tämä on sitä, minkä eteen teemme työtä nyt ja tulevaisuudessa. Tätä on tärkeä tukea.

Kolmannen sektorin toiminta on hyvä ottaa huomioon työllisyyden ja osallisuuden edistämisessä. Esim. järjestöjen tarjoama monipuolinen vapaaehtoistoiminta tarjoaa kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilun lisäksi matalan kynnyksen toimintaa, jolla pääsee kerryttämään työkokemusta ja saa tunteen yhteisöön kuulumisesta samalla oppien kieltä ja kulttuuria.

Tarjoamme kotoutumiskoulutuksen rinnalle ja sen jälkeen työelämässä tarvittavaa suomen kielen opetusta, jota voisi olla resurssien salliessa myös enemmän. Olemme nähneet tällä opetuksella olevat huomattavia vaikutuksia maahanmuuttajien työllistymiseen sekä sosiaalisiin kohtaamisiin. Samaan liittyen tarvitaan lisää kotoutumiskoulutuksen jälkeistä muuta työ- tai opiskeluelämään integrointia. Pätevöitymiskoulutustarjonnan lisääminen ja monipuolistaminen olisi tärkeää.

”Osana kotoutumisen edistämistä lisätään tietoa tasa-arvosta, itsemääräämisoikeudesta, seksuaalisuudesta ja haitallisista perinteistä. Myös maahanmuuttajien omat järjestöt ovat tärkeitä toimijoita tällä kentällä.” Tämä on myös hyvin tärkeää huomioida. Maahanmuuttajien, erityisesti nuorten, tavoittaminen ja osallistaminen on haastavaa, tähän olisi hyvä löytää keinoja.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Oppilaitosyhteistyönä voisi ajatella omakieliseksi ohjaajaksi tai asioimistulkiksi kouluttautuvien maahanmuuttajien hyödyntämistä monipuolisemman kielivalikoiman sekä kokemusasiantuntijuuden

saamiseksi neuvontapalveluihin. Suomen kielen oppiminen ja osaaminen on kuitenkin tärkeää, sillä esim. viranomaisten kirjeet ja ylipäätään asiointi tapahtuu suomen kielellä.

Monikulttuuriyhdistyksessä olemme toimineet jo vuosia, lähes yhdistyksen perustamisesta vuonna 1996 lähtien pienimuotoisena neuvonta- ja ohjauspalveluna maahanmuuttajille, ja toimisimme näissä merkeissä mielellämme laajemminkin, mikäli tähän olisi riittävästi taloudellisia ja henkilöstöllisiä resursseja. Olemme mielellämme mukana kehittämässä ja toteuttamassa kuntien tarjoamia palveluja.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Oikeanlainen ohjaus ja neuvonta on hyvin tärkeää. Tässä pitäisi pystyä käyttämään monikielisiä palveluita mahdollisimman paljon ja informoida maahanmuuttajia viranomaispalveluiden lisäksi myös kolmannen sektorin palveluihin. Suomessa järjestötoiminta on laajaa ja tasokasta, on hyvä muistaa tarjota myös näitä asiantuntijapalveluita. Ja edelleen silti korostuu suomen kielen oppiminen ja osaaminen, kuten kohdassa 8.

Neuvonnan asiakkaille on tarjottava käytännöllistä ja konkreettista apua ja neuvontaa, pelkkä informaatio ei riitä. Myös motivaatiotason selvittäminen ja parantaminen on hyvin oleellista.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Kielitaito ja kielitaso olisi tarpeellista kartoittaa huomattavasti useammin, varsinkin jos maahan muuttaneen kotona puhutaan omaa äidinkieltä tai hänellä sosiaalinen verkostonsa koostuu pääasiassa omaa äidinkieltä puhuvista. Suomen kieli unohtuu todella nopeasti, jos sitä ei käytä. Maahanmuuttajia pitäisi kannustaa harrastamiseen tai vapaaehtoistoimintaan, jossa hän voisi käyttää ja ylläpitää jo saavuttamaansa kielitaitoa. Vapaat keskustelut suomea äidinkielenään puhuvien kanssa auttavat selviämään arkipäivän tilanteissa paremmin, kun opitaan puhekieltä, joka monilla paikkakunnilla on täysin erilaista kuin kirjoista opittu suomen kieli.

”Haaste työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämässä on kohderyhmän tavoittaminen.” Tavoitteen edistämiseksi on tarpeen selkeyttää viranomaisvastuita palveluiden järjestämiseksi sekä vahvistaa kuntien tietopohjaa ja maahan muuttaneiden kuntalaisten tavoittamista hyödyntäen mm. matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluita, monialaista viranomaistyötä, järjestöyhteistyötä ja monikielistä viestintää.

Yhdessä kuntien ja TE-toimiston kanssa toimivien järjestöjen sekä vapaan sivistystyön mahdollisuuksia tulisi hyödyntää määrätietoisemmin. Tiedonkulun ja selkeiden vastuualueiden puute vaikeuttaa yhteistyön tekemistä.

”Maahanmuuttajien monialaista osaamiskeskustoimintaa kehitetään tällä hetkellä TEM:n ja OKM:n tukemana Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Tampereella, Turussa, Oulussa ja Lahdessa.” Millä

aikataululla saavutetaan koko maan kattava osaamiskeskustoiminta? Tämä olisi todella hyvä löytyä useammista kaupungeista

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Tämä kohta vaikuttaa kokonaisuudessaan hyvältä.

Kiinnitettävä huomiota siihen, että Suomen kielen opiskelu on tärkeää myös korkeakouluopinnoissa, jotta opiskelijat selviytyvät suomen kielellä harjoittelupaikoissaan ja kiinnostuvat jäämään Suomeen opintojen jälkeen.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Haluamme korostaa kumppanuuksien ja järjestöjen roolin tärkeyttä. Selonteossa tämä kohta on hyvin kirjoitettu. Hienoa, että on nostettu esiin ongelmat julkisen avustuksen hakemisessa, saamisessa tai raportoinnissa. Näiden monimutkaisuuden ja haasteellisuuden vuoksi monet jättävät avustuksia hakematta, vaikka tärkeitä hankkeita olisikin mielessä.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Järjestöjen rooli myös osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen osalta on merkittävä.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Yksi vuosi on erittäin optimistinen ajatus kotoutumiseen riittäväksi ajaksi. Kotoutumisprosessiin vaikuttaa hyvin monet asiat. Päivittäisessä työssämme näemme, kuinka paljon esim. kielen oppimiseen vaikuttaa maahanmuuttajan oma äidinkieli, oma koulutustaso, lähtömaan opiskelukulttuuri, oma sosioekonominen asema kotimaassa, ikä sekä tietysti myös motivaatio. Samoin sopeutuminen uuteen asuinmaahan vie aikaa, kuten uuden maan lakien, sääntöjen ja kulttuurin oppiminen.

Osa maahanmuuttajista on korkeasti koulutettuja ja osa kirjoitus- ja lukutaidottomia, näiden kotoutumisen ja työllistymisen prosessit ovat täysin erilaisia.

Työelämään hakeutumisessa on haasteita, muutoinkin kuin vain kielitason perusteella. Työelämän kulttuuri, lait ja käytännöt ovat hyvin erilaisia eri maissa, myös Euroopan sisällä. Suomalaisessa työelämässä on vahva tasa-arvo, eli työssä käyminen ei ole kiinni sukupuolirooleista. Tämä on monelle täysin uusi tilanne. Moni kotimaassa saatu koulutus ei vastaa suomalaista koulutusta, joten hyvät tutkinnot ja todistukset eivät aina suoraan anna valmiuksia eikä mahdollisuuksia työskennellä samalla alalla. Lisäksi tarvitaan suomen kielen taitoa, sillä se on avain työelämään. Työnhakijoille on hyvin tärkeää myös työmotivaatio ja työyhteisöön sopeutuminen.

Normaalit sosiaaliset kohtaamiset eroavat hyvin paljon toisistaan. Kotoutumisessa on huomioitava myös esim. seurustelukulttuurin, tasa-arvoasioiden ja terveydenhuollon poikkeavuudet kulttuurien välillä. Myös maahanmuuton syy vaikuttaa siihen, kuinka vastaanottavaisesti ihminen sisäistää kaikkea uutta tietoa.

Perttula-Aalto Maija
Satakunnan Monikulttuuriyhdistys ry